

EL CONTE MOTOR: UN RECURS DIDÀCTIC SOCIOEDUCATIU, MOTIVADOR I INTERDISCIPLINARI A L'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

Vicent Gimeno Bosch (Universidad Católica de Valencia)
Nicolás Junquero Fernández (CEIP Canónigo Muñoz, Utiel)
Raquel Rubio Amador (CEIP San Juan Bautista, Torrent)

Fechas de recepción y aceptación: 12 de setembre de 2010, 18 d'octubre de 2010

Resum: El conte motor és un relat (que pot anar, o no, acompanyat de música, balls, imatges, etc.) que ens remet a un escenari imaginari o real on els personatges cooperen dins d'un context motivador establert, amb la finalitat d'aconseguir un objectiu on l'alumnat puga sentir-se identificat i millorar el desenvolupament personal i acadèmic.

Paraules clau: conte motor; desenvolupament personal; desenvolupament acadèmic; coeducació; interdisciplinari.

Abstract: The main tale is a story (that may or may not have music, dance, pictures, etc.) which relates to a real or imaginary scenario where the characters cooperate in a motivating context in order to achieve educational objectives students can relate to and thus enhance their personal and academic development.)

Keywords: main tale; personal development; academic development; coeducation; interdisciplinarity.

1. INTRODUCCIÓ I JUSTIFICACIÓ DEL TEMA PROPOSAT

De tots és sabut que l'àrea d'Educació física sempre ha intentat aconseguir alguna cosa més que el desenvolupament psicomotor dels xiquets i les xiquetes. Paral·lelament al fet de córrer, saltar o jugar i a l'adquisició d'altres elements de cultura corporal, sempre s'han tingut presents aspectes més amplis que fan referència a la interrelació personal, a la cooperació, als valors o a la recerca de les igualtats a partir de les diferències de tothom.

Així doncs, com assenyala el *DECRET 111/2007, de 20 de juliol, del Consell, pel qual s'establix el Currículum de l'Educació Primària a la Comunitat Valenciana*, el Currículum d'aquesta àrea “va més enllà de l'adquisició i el perfeccionament de les conductes motrius. L'àrea d'Educació física es mostra sensible als accelerats canvis experimentats per la societat i pretén respondre, a través de les intencions educatives, a aquelles necessitats, individuals i col·lectives, que conduïsquen al benestar personal i a promoure una vida saludable. L'ensenyança de l'Educació física en aquestes edats ha de fomentar especialment l'adquisició de capacitats que permeten reflexionar sobre el sentit i els efectes de l'activitat física i, al mateix temps, assumir actituds i valors adequats amb referència a la gestió del cos i a la conducta motriu”.

És per això que entenem que aquestes qüestions presenten una connexió amb altres àrees del Currículum com poden ser les àrees de Llengua i literatura (valencià/castellà); el Coneixement del medi natural, social i cultural; l'Educació artística; la Llengua estrangera o les Matemàtiques on els aspectes socials, d'autoestima, de respecte i d'interculturalitat també estan presents.

És des d'aquesta percepció des d'on podem incloure un recurs com el conte motor on es pot treballar, de manera interdisciplinària, qualsevol d'aquestes competències específiques de cada àrea així com també unes altres qüestions o competències generals o interrelacionades entre les diverses àrees¹.

2. EL CONTE MOTOR. DEFINICIÓ I ABAST DEL TERME

Sabem que la paraula *conte* etimològicament deriva del mot llatí *computare* que significa “comptar numèricament”. Posteriorment, aquest fet de comptar, d'enumerar, es va generalitzar i passà a significar la narració d'un relat, esdeveniment o història (real o fictícia). És clar que si, a aquesta definició, li afegim l'adjectiu *motor* entès com allò que és capaç de generar un moviment, el concepte *conte motor* s'entén per si mateix.

No obstant això, són molts els estudiosos que han intentat definir el conte motor. Per exemple, autors com A. García o F. Villegas, defineixen aquest concepte com el “relato que nos remite a un escenario imaginario en el que los personajes cooperan entre sí, dentro de un contexto de reto y aventura, con el fin de lograr un objetivo compartido con el que los niños y niñas se pueden sentir identificados”. Altres, com M. Arteaga, V.

¹ A tall d'exemple, notem com a l'àrea de Llengua i literatura, al Currículum, també se'ns parla de com “l'educació relativa al llenguatge i a la comunicació és un dels eixos fonamentals en l'Educació Primària, ja que permet l'alumnat comunicar-se de manera eficient oralment i per escrit, expressar i compartir idees, percepcions i sentiments, apropiat-se dels continguts culturals, regular la conducta pròpia i la dels altres, exercir el seu sentit crític, adoptar una postura creativa i construir, en definitiva, la pròpia visió del món”. Veiem, per tant, l'evident intenció de creixement tant personal com interpersonal i intercultural.

Viciano o J. Conde incideixen també en aquest aspecte lúdic i educatiu del conte ja que “los cuentos motores, al ser cuentos narrados y jugados, reúnen este requisito, y hacen del juego el vehículo esencial para la construcción del pensamiento del niño, ya que lo que no sea interesante para él simplemente lo desechará y no lo apreciará” (63:1997).

Aquesta qüestió de la motivació és un punt de vista que també s'esmicola entre els plantejaments d'autors com A. Martínez Calle, ja que aquest tipus de recursos propicia que l'alumnat explore i vivencie diverses possibilitats i situacions creatives i motrius a partir de les quals l'alumnat reformule el seu propi aprenentatge així com també la interrelació amb els altres companys i companyes.

En resum, podríem definir *conte motor* com la narració d'un relat, història o esdeveniment que, acompanyat o no d'elements com ara la música la dansa o imatges, pretén que l'alumnat que escolta la narració pugui entendre el significat d'aquesta i vivenciar-la, interpretar-la o dramatitzar-la interaccionant i coordinant-se amb la resta de companys/es.

3. EL CONTE MOTOR: UN RECURS DIDÀCTIC SOCIOEDUCATIU, MOTIVADOR I INTERDISCIPLINARI

És evident que la utilització del conte com a recurs didàctic a l'Educació Infantil té el suport tant del Currículum com dels docents d'aquesta etapa. Ara bé, un dels problemes que ha tingut –i té– el conte a l'Educació Primària, és el fet que sovint el professorat de Primària interpreta que el conte és un recurs d'Infantil i que sembla “massa infantil” per a un alumnat de sis a dotze anys. Res més allunyat de la realitat. El conte no és un recurs de xiquets i xiquetes petits. El conte està present al llarg de la nostra vida i, si ens n'adonem, en les nostres expressions orals quotidianes, més d'un 80% de les manifestacions que realitzem estan basades en la narració de fets i vivències passades. Contínuament, quan parlem, ho fem relatant el que ens ha succeït (en passat) i només un percentatge reduït fa al·lusió al moment present o al futur (desitjos, somnis, plans de futur, etc.). Consegüentment, a més del conte entès com a narració, generalment breu, d'un fet o d'una sèrie de fets reals, llegendaris o ficticis, amb la intenció d'entretindre, divertir, moralitzar, etc., podem entendre aquest concepte de manera més àmplia i el podem relacionar amb altres manifestacions lingüístiques o literàries com ara les notícies o cròniques, el teatre, la dansa, el drama o l'escenificació².

² Entenem el *drama* des d'una perspectiva pròpia de l'àmbit de la didàctica de la llengua que interpreta aquest tipus d'activitat com l'activitat que treballa l'espontaneïtat oral de l'alumnat. Per la seua part, l'*escenificació* comporta una preparació prèvia més acurada i preparada de l'exposició oral.

Si ens centrem purament en l'àrea d'Educació Física, podem veure en la taula següent com el conte motor té cabuda a l'hora de treballar el desenvolupament dels cinc blocs en què s'estructura aquesta l'àrea dins del Currículum de Primària:

Taula comparativa blocs àrea Educació física Primària

	QUÈ PRETÉN DESENVOLUPAR	El conte motor facilita l'adquisició d'aquestes capacitats?
BLOC 1	El cos: imatge i percepció. Desenvolupament de les capacitats perceptivo-motrius.	Sí
BLOC 2	Habilitats motrius. Adquisicions relatives al domini i control motor. Presa de decisions per a l'adaptació del moviment en situacions noves.	Sí
BLOC 3	Activitats físiques artísticoadaptatives. Foment de l'expressivitat a través del cos i el moviment. Comunicació per mitjà del llenguatge corporal.	Sí
BLOC 4	Activitat física i salut. Activitat física saludable. Hàbits d'activitat física al llarg de la vida, com a font de benestar. Salut corporal.	Sí
BLOC 5	Jocs i esports. Manifestacions culturals de valor antropològic i cultural	Sí

Consegüentment, amb una selecció correcta de contes motors, és fàcil deduir que podem treballar qualsevol bloc de l'àrea d'Educació física, però, com hem comentat al principi del nostre article, també és fàcil veure com aquest recurs ens pot servir a l'hora de treballar altres àrees contemplades al Currículum de Primària.

Així doncs, per exemple, a través del conte motor, podríem treballar fàcilment els objectius, les capacitats i competències de l'àrea de Coneixement del medi natural, social i cultural. No és gens difícil trobar narracions (i tornem a repetir que no tenen per què ser "contes de fades") on el component mediambiental, sociocultural o històric està ben palés. A tall d'exemple, podríem adaptar llegendes com la de *Sanxa, la serp de l'Albufera* perquè l'alumnat coneguera la història de la serp que es fa amiga d'un xiquet i, amb l'anada d'aquest a la guerra, la serp no té més remei que buscar l'aliment que necessita i,

consegüentment, té atemorida tota la població³ de la zona. Així doncs, a partir d'aquesta narració, podríem incloure elements com ara la fauna i la flora de l'Albufera, la història de la comarca, els tipus d'animals (ovípars, vivípars, vertebrats, invertebrats, etc.), el procés de formació de les albuferes, la toponímia, etc. Com veiem, podem treballar, com assenyala el Currículum de Primària, "l'observació, la comprensió i l'anàlisi dels fenòmens que succeïxen en la naturalesa, i l'acció humana que s'exercix sobre ella, en les seues coordenades espaciotemporals, contribueixen, sens dubte, a construir una visió global i organitzada del món".

D'altra banda, a l'àrea d'Educació artística amb una correcta selecció de contes motors (que poden anar, en aquest cas, reforçats amb imatges, música o dansa), l'alumnat de Primària aprendrà a utilitzar i a entendre la Plàstica i la Música, i involucrarà així, com assenyala el Currículum de Primària, l'aspecte "sensorial, l'intel·lectual, l'emocional, el social, l'expressiu, l'afectiu i l'estètic de la seua persona. Açò millorarà l'atenció, l'estimulació de la percepció, la intel·ligència (memòria a curt i a llarg termini), la imaginació i la creativitat, que desenvoluparan el sentit de l'orde, la participació, la cooperació i la comunicació, que aconseguirà la formació d'una personalitat completa i equilibrada".

Pel que fa a l'àrea de llengües, tant en Castellà: llengua i literatura com en Valencià: llengua i literatura o en la Llengua estrangera, és evident que qualsevol manifestació literària, i ací entra el conte i, dins d'aquest, el conte motor, pot ajudar en l'assoliment plurilingüe i pluricultural de l'alumnat. Només haurem d'adaptar el conte motor a l'idioma en qüestió i així, d'una manera atractiva i motivadora, treballar transversalment les quatre macrohabilitats lingüístiques⁴ i potenciar alhora la competència lingüística, la comunicativa, la pragmàtica i la literària.

En una altra àrea també instrumental com són les Matemàtiques, encara que semble sorprenent, també tindria cabuda el conte motor, ja que, amb el seu cos i amb l'ajuda del companys i les companyes, l'alumnat podria representar figures geomètriques, plantejar i resoldre problemes de probabilitat, de mesures, etc. A més, són molts els contes que presenten enigmes, codis secrets, fórmules concretes, operacions matemàtiques, situacions de relació, situacions de resolucions de problemes o d'aplicació de la lògica, etc. Amb això, treballaríem la deducció, la precisió, el rigor, la seguretat, etc. i, com assenyala el Currículum de Primària, temes tan importants com ara la "inducció, estimació, aproximació, probabilitat i temptativa" que "milloren la capacitat d'enfrontar-se a situacions obertes, sense una solució única i tancada".

³ A grans trets, trobem una versió valenciana del mostre del Llac Ness (en aquest cas, ubicada a l'Albufera de València).

⁴ Escoltar, parlar, llegir i escriure.

4. CONCLUSIONS

Hem vist com amb el conte motor l'estudiant reforça aspectes tan importants en la seua educació com ara el desenvolupament de la seua capacitat creativa, imaginativa, cognitiva, social i motora; el coneixement del propi cos i els dels altres companys/es; l'educació des de la globalitat personal, etc.

Però, a més a més, hem intentat fer una reflexió succincta que ajude el professorat a veure com un recurs com és el conte motor té cabuda en les diverses àrees que configuren el Currículum de Primària. Òbviament, no pretenem que aquest recurs siga l'únic i que el lector tinga el conte motor com la panacea que resol tots els problemes de l'Educació Primària. Només pretenem fer veure que, les capacitats educatives del conte motor, usades puntualment i adequadament poden servir-nos com una ferramenta molt útil i, per això, convidem el professorat que l'aplique a l'aula ja que, a més de desenvolupar moltes de les competències de la seua àrea, treballarà aspectes i valors com la cooperació, el respecte, l'atenció, l'autoestima, la sociabilitat, la interculturalitat i la coeducació.

Al cap i a la fi, només hem d'observar els hàbits i modes de la societat actual per veure com són molt freqüents manifestacions expressives que, en certa manera, tindrien una relació amb el conte motor. Ens referim a moviments expressius, balls, coreografies de diferents grups socials a partir d'un text (musicat o no) com, per exemple, les coreografies pròpies de les tribus més ancestrals o de les tribus urbanes més actuals. O fenòmens tan integrats en la cultura adolescent com el *lip dup* on un grup de persones s'expressen i sincronitzen els gestos i moviments amb una cançó i són enregistrats per una càmera (habitualment en una sola presa). Al cap i a la fi, el domini de la capacitat expressiva, interactiva i interpersonal és necessària per formar-ne una personal de manera íntegra.

BIBLIOGRAFIA

- ARTEAGA, M. - VICIANA, V. - CONDE, J. (1997) *Desarrollo de la expresividad corporal: Tratamiento globalizador de los contenidos de representación*. Barcelona, Ed. Inde.
- CONDE CAVEDA, J. L. (2001) *Cuentos motores*. Barcelona, Paidotribo.
- DECRET 111/2007, de 20 de juliol, del Consell, pel qual s'establix el Currículum de l'Educació Primària a la Comunitat Valenciana.
- IGLESIA, J. (2008) "Los cuentos motores como herramienta pedagógica para la Educación Infantil y Primaria". en *Icono*, 14, n.º 10.
- MARTÍNEZ CALLE, A. (2007) *Cuentos motores*. Sevilla, Wanceulen.

PARRA LUQUE, V. (2008) “Animación a la lectura a partir del área de Educación Física (los cuentos motores)”. *Lecturas: Educación Física y Deportes, Revista Digital*. Buenos Aires, año 13, n.º 122.

